

Vastuullinen äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden markkinointi

Ohje 30.1.2017

Elintarviketeollisuusliitto

JOHDANTO

Lastenruuat ovat lainsäädännön mukaan erityisille ryhmille tarkoitettuja elintarvikkeita, joiden koostumus ja valmistus on erityisesti suunniteltu ja ilmoitettu soveltuvan alle kolmivuotiaalle lapselle. Heille erityisesti valmistettujen lastenruokien tulee täyttää kaikista tiukimmat lainsäädännön ravitsemus-, turvallisuus- ja puhtausvaatimukset. Tiukan erityislainsäädännön tarkoitus on taata eri ikävaiheisiin sopivaa, turvallista ravintoa niin imeväisille kuin pikkulapsille.

Em. erityisille ryhmille suunnattuja elintarvikkeita ovat myös imeväisille tarkoitettut äidinmaidonkorvikkeet ja vieroitusvalmisteet. Äidinmaito on imeväisen parasta ravintoa. Silloin kun lasta ei imetetä tai äidinmaitoa ei ole riittävästi, alle 6 kuukauden ikäiselle lapselle annetaan äidinmaidonkorviketta. Imeväisellä tarkoitetaan lainsäädännössä alle 12 kuukauden ikäistä lasta.

Terveystieteiden ammattihenkilöiden vastuulla on äidinmaidonkorvikkeiden käytön ja sopivuuden ohjeistaminen lapsiperheille. Valmistajat ja myyjät voivat kertoa kuluttajille äidinmaidonkorvikkeiden ravintosisällöstä ja käyttöohjeista vain hyvin rajatusti pakkausmerkintäsäädösten mukaisin perustiedoin. Kaikenlainen viestintä ja markkinointi äidinmaidonkorvikkeista muutoin on kiellettyä.

Äidinmaidonkorvikkeiden viestinnän ja mainonnan rajoituksilla lainsäätäjä on pyrkinyt varmistamaan, että äidinmaidonkorvikkeiden suunnittelijat, valmistajat tai myyjät saavat antaa vain terveydenhuollon ammattihenkilöstölle laajempaa tietoa äidinmaidonkorvikkeiden koostumuksesta, käytöstä ja sopivuudesta erilaisissa ravitsemusongelmatilanteissa.

Vuonna 2016 lastenruokatoimialan toimintaympäristössä tapahtui paljon muutoksia, koska uutta lainsäädäntöä, viranomaisohjeita ja ravitsemussuosituksia julkaistiin ja tuli sovellettavaksi. Näistä muutoksista johtuen ja käytäntöjen selkeyttämiseksi lastenruokatoimiala päätti laatia toimialan oman ohjeen vastuullisesta äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden markkinoinnista Suomessa.

Lastenruokayhdistys on Elintarviketeollisuusliiton (ETL) toimialayhdistys, joka edustaa Suomessa toimivien lastenruokatuotteiden valmistajia, maahantuojia ja markkinoijia. Lastenruokayhdistyksen jäsenet ovat sitoutuneita noudattamaan Suomessa voimassa olevia lainsäädännön vaatimuksia, viranomaisohjeita ja ravitsemussuosituksia ja seuraamaan niiden kehitystä.

Yhdistys toivoo, että ohjeesta on apua äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden kanssa työskenteleville alan asiantuntijoille ja muille sidosryhmille.

Tämä ohje on julkinen ja se julkaistaan ETL:n kotisivuilla kohdassa Julkaisut. Ohjeen koostamisesta ja ylläpidosta vastaa Lastenruokayhdistys, jonka asiamiehenä toimii toimialapäällikkö Elisa Piesala.

Helsingissä 30.1.2017

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

Äidinmaito on imeväisen parasta ravintoa

Lastenruokayhdistys tukee imetystä imeväisikäisen lapsen esisijaisena ravinnonlähteenä suomalaisten ravitsemussuosituksen mukaisesti. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) [Syödään yhdessä –ruokasuositukset](#) (2016) lapsiperheille on kansallinen suositus lasten, lapsiperheiden ja raskaana olevien ja imettävien ruokavaliosta.

Sen mukaan äidinmaito on imeväisen parasta ravintoa, ja se sisältää kaikki lapsen tarvitsemat ravintoaineet D-vitamiinia lukuun ottamatta. Äidinmaito riittää ainoaksi ravinnoksi ensimmäisten kuuden elinkuukauden ajan useimmille normaalipainoisina syntyneille lapsille. Yksinomaista eli täysimetystä suositellaan 6, vähintään 4 kuukauden ikään saakka. Lapselle voidaan antaa kiinteitä ruokia maisteluannoksina aikaisintaan 4 – 6 kuukauden iässä. Imettämistä suositellaan jatkettavaksi vuoden ikään ja perheen niin halutessa myös pidempään.

Äidinmaidonkorvikkeita ja vieroitusvalmisteita koskevat säädökset ja ohjeet

Äidinmaito on imeväisen parasta ravintoa, mutta jos äidinmaito ei riitä imeväiselle imetyksen tehostamisesta huolimatta, jos imetys lopetetaan tai jos imetys on lopetettava lääketieteellisistä syistä, imeväiselle annetaan äidinmaidonkorviketta.

Äidinmaidonkorvikkeet on kehitetty alle 6 kuukauden ikäisille vauvoille, joita ei imetetä tai jotka eivät saa riittävästi äidinmaitoa. Se riittää ainoaksi ravinnoksi (D-vitamiinia lukuun ottamatta) siihen asti kunnes vauvalle aletaan tarjota kiinteitä lisäruokia.

Vieroitusvalmisteella tarkoitetaan elintarviketta, joka on tarkoitettu yli kuuden kuukauden ikäisen imeväisen ravinnoksi, kun lasta ei imetetä tai tarvittaessa imetyksen ohella. Se voi muodostaa pääasiallisen nesteosuuden imeväisen jatkuvasti monipuolistuvassa ruokavaliossa, kun vauvalle aletaan tarjota kiinteitä lisäruokia. Vieroitusvalmistetta ei ole tarkoitettu annettavaksi alle kuuden kuukauden ikäiselle imeväiselle äidinmaidon sijasta.

Äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden koostumuksesta, ainesosista, pakkausmerkinnöistä, markkinoinnista, myynnistä ja muusta luovutuksesta on säädetty kauppa- ja teollisuusministeriön (KTM) äidinmaidonkorvikkeesta ja vieroitusvalmisteesta antamassa asetuksessa [1216/2007](#). Tällä KTM:n asetuksella on pantu täytäntöön direktiivi (EY) N:o 141/2006. Direktiivissä on otettu huomioon vuonna 1981 WHO:n 34. yleiskokouksessa vahvistetun äidinmaidonkorvikkeiden kansainvälisen kaupan pitämistä koskevan koodin periaatteet ja tavoitteet.

Euroopan komissio on julkaissut uuden delegoidun asetuksen (EU) [2016/127](#) äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden koostumusta ja tietoja koskevista erityisvaatimuksista. Tämä asetus tuli voimaan helmikuussa 2016 ja on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä tulee alkaa soveltamaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa viimeistään 22 päivästä helmikuuta 2020.

Siihen asti tulee soveltaa joko KTM:n asetusta 1216/2007 tai uutta delegoitua asetusta (EU) 2016/127. Euroopan komission antaman vastauksen mukaisesti voi uutta

delegoitua asetusta soveltaa jo aiemmin kuin 22. päivä helmikuuta 2020, jos sekä tuotteen koostumus, että pakkausmerkinnät ovat uuden EU asetuksen mukaiset.

Lisäksi Euroopan neuvoston ja parlamentin asetusta ([EU N:o 609/2013](#)) imeväisille ja pikkulapsille tarkoitetuista ruoista, erityisiin lääkinällisiin tarkoituksiin tarkoitetuista elintarvikkeista ja painonhallintaan tarkoitetuista ruokavalionkorvikkeista alettiin soveltaa heinäkuussa 2016. Se kumosi maa- ja metsätalousministeriön asetuksen erityisruokavaliovalmisteista 121/2010.

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran [sivuilla](#) kerrotaan äidinmaidonkorvikkeita ja vieroitusvalmisteita säätelevästä lainsäädännöstä, koostumus- ja pakkausmerkintävaatimuksista. Lisäksi Evira on julkaissut elintarvikevalvonnalle ja yrityksille [Oiva-arviointiohjeet ilmoitetuille ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille](#), jossa on kohta ”12.2 Erityisille ryhmille tarkoitettut elintarvikkeet”, joka arvioidaan silloin, kun toimija valmistaa, valmistuttaa tai maahantuo äidinmaidonkorvikkeita tai vieroitusvalmisteita.

Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen THL:n [sivuilta](#) löytyy tietoa imetykseen ja lasten ravitsemukseen liittyvistä asioista ja Valtion ravitsemusneuvottelukunnan [sivuilta](#) löytyy tietoa voimassa olevista ravitsemussuosituksista.

Imeväisikäisen lapsen ravitsemusta koskevan kaupallisen tiedotusaineiston on oltava Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen kirjallisesti ennalta hyväksyttävää. Kun hyväksyttyä materiaalia käytetään painotuotteissa tai internetissä, siinä tulee olla maininta esim. THL:n tarkastama ja hyväksymispäivämäärä. [THL:n sivuilta](#) löytyy ohjeistus imeväisikäisten ruokintaan liittyvän tiedotusaineiston hyväksymismenettelyistä.

Ohjeistus äidinmaidonkorvikkeiden vastuullisesta markkinoinnista ja rajoituksista

Äidinmaidonkorvikkeen mainonta on rajoitettu suunnattavaksi ainoastaan terveydenhuollon ammattihenkilöstölle tarkoitettuihin lastenhoidon erikoisjulkaisuihin ja tieteellisiin julkaisuihin. Äidinmaidonkorvikkeita ei saa mainostaa suoraan kuluttajille, esimerkiksi tavallisissa sanoma- tai aikakauslehdissä, televisiossa, radiossa tai internetissä.

Terveys- ja hyvinvoinnin ammattihenkilöstölle suunnatun viestinnän on sisällettävä vain tieteellistä ja tosiasioihin perustuvaa tietoa. Nämä ammattihenkilöstölle suunnatut materiaalit eivät saa antaa mielikuvaa tai luoda uskomusta, että pulloruokinta on yhtä hyvää tai parempaa kuin rintaruokinta.

Äidinmaidonkorvikkeista saa esittää vain KTM asetuksen 1216/2007 liitteessä määritellyt ravitsemus- ja terveysväitteitä. Äidinmaidonkorvikkeiden merkinnät, esillepano ja mainonta on suunniteltava niin, etteivät ne kannusta luopumaan rintaruokinnasta. Niissä ei saa olla kuvia imeväisistä tai muita sellaisia kuvia tai tekstejä, joissa tällaisen korvikkeen käyttö esitetään ihanteellisena. Ilmaisujen luonnollisen kaltainen, äidinmaidon kaltainen, muunneltu ja vastaavien ilmaisujen käyttö on kiellettyä äidinmaidonkorvikkeiden merkinnöissä.

Äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden merkinnät, esillepano ja mainonta on erityisesti käytettyjen tekstien, kuvien ja värien osalta suunniteltava siten, että vältetään äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden sekaantuminen keskenään ja annetaan kuluttajille mahdollisuus tehdä selvä ero niiden välillä.

Vähittäismyymälöissä ei saa harjoittaa suoraan kuluttajille suunnattavaa myyntipaikka-mainontaa tai näytteiden jakamista tai käyttää muita äidinmaidonkorvikkeen myynninedistämiskeinoja, kuten erikoisesittelyjä, alennuskuponkeja, ilmaisetuja, erikoistarjouksia, tappiolla myymistä ja kytkykauppaa. Myös internetkaupassa ja muussa etämyynnissä nämä on kielletty. Evira katsoo, että äidinmaidonkorvikkeita ei esimerkiksi saa esitellä nettikaupan etusivun tuotteina tai myydyimpien ja katsotuimpien tuotteiden listoilla.

Äidinmaidonkorvikkeista saa ja tulee myynnin yhteydessä kertoa riittävät hinta- ja pakkausmerkintätiedot, myös internetissä. Myös yritysten kuluttajapalvelulla on lupa kertoa pakkauksessa olevia tietoja, kuten korvikkeiden ravintosisällöt ja käyttöohjeet kuluttajan niitä kysyessä. Tätä ei vielä katsota mainonnaksi. Muiden kuin pakkausmerkintätietojen esittäminen katsotaan äidinmaidonkorvikkeen mainonnaksi.

Vain terveydenhuollon ammattihenkilöstölle voi antaa enemmän tietoa äidinmaidonkorvikkeiden koostumuksesta, ravitsemuksesta ja käytöstä, myös internetissä. Lisäksi silloin tulee varmistaa, että ainoastaan terveydenhuollon ammattihenkilöille tarkoitettu tieto ja aineistot jäävät vain kyseisen kohderyhmän käyttöön. Terveydenhuollon ammattihenkilöstölle tarkoitettulle sivustolle pyrkivältä tulee vaatia kirjautumista tai muulla vastaavalla tavalla varmistua siitä, että sivustolla annetut tiedot eivät ole muiden kuin terveydenhuollon ammattihenkilöiden käytettävissä.

Äidinmaidonkorvikkeen valmistaja tai myyjä ei saa jakaa ilmaiseksi tai myydä alennettuun hintaan valmisteita, näytteitä tai muita myynninedistämislahjoja suoraan tai epäsuorasti terveydenhuoltojärjestelmän tai terveydenhoitohenkilöstön kautta.

Perheille saa luovuttaa äidinmaidonkorviketta korvauksetta tai alennettuun hintaan vain, jos se perustuu sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön tapauskohtaisesti tekemään tilannearvioon ja sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikön esittämään pyyntöön. Lahjoittajan on tällöin varmistettava, että perheelle luovutetaan äidinmaidonkorviketta niin kauan kuin imeväinen sitä tarvitsee.

Äidinmaidonkorvikkeen näytteitä ja välineistöä saa luovuttaa korvauksetta tai alennettuun hintaan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöille ainoastaan, jos se on tarpeellista laitostasolla tapahtuvaa tutkimusta varten.

Ohjeistus vieroitusvalmisteiden vastuullisesta markkinoinnista

Vieroitusvalmisteiden mainontaa ei ole rajoitettu ainoastaan terveydenhuollon ammattihenkilöstölle tarkoitettuihin lastenhoidon erikoisjulkaisuihin ja tieteellisiin julkaisuihin.

Vieroitusvalmisteiden vastuullisessa merkinnöissä, esillepanossa ja mainonnassa

- on annettava tuotteiden asianmukaisesta käytöstä aiheelliset tiedot siten, ettei rintaruokinnan merkitystä aliarvioida, eikä ihannoida pulloruokintaa esimerkiksi tuttipullon käytöllä
- ei saa käyttää ilmaisuja ”luonnollisen kaltainen”, ”äidinmaidon kaltainen”, ”muunnettu” tai vastaavia ilmaisuja
- on varmistettava, että aina jos pikkulasta käytetään mainoksessa, niin kyseinen pikkulapsi ei saa olla alle 6 kuukauden ikäinen

Vieroitusvalmisteiden merkinnät, esillepano ja mainonta on erityisesti käytettyjen tekstien, kuvien ja värien osalta suunniteltava siten, että

- vältetään äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden sekaantuminen keskenään ja annetaan kuluttajille mahdollisuus tehdä selvä ero niiden välillä
- tehdään maininta siitä, että kyseessä on vieroitusvalmiste ja sen yksilöity tuotenimi esim. "VALMISTE 2" tai "VALMISTE 3", eikä käytetä äidinmaidonkorvikkeen tuotenimeä "VALMISTE 1" tai ilman vieroitusvalmisteen tarkkaa yksilöityä tuotenimeä, kuten tuotemerkkiä "VALMISTE", jos vieroitusvalmisteen yksilöity tuotenimi on "VALMISTE 2"
- tehdään maininta siitä, että äidinmaito on imeväisen parasta ravintoa, että imetystä tulisi jatkaa niin pitkään kuin mahdollista tai vastaavaa ilmaisua käyttäen
- tehdään maininta siitä, että vieroitusvalmiste soveltuu vain yli kuuden kuukauden ikäisille imeväisille, että se muodostaa ainoastaan osan monipuolistuvasta ruokavaliosta, ja että sitä ei saa käyttää äidinmaidon korvikkeena kuuden ensimmäisen elinkuukauden aikana ja pyydetään olemaan yhteydessä neuvolaan vieroitusvalmisteen käytöstä

Vieroitusvalmisteista voi esittää ravitsemus- ja terveysväiteasetuksen ([EPNAs 1924/2009](#)) mukaisia lapsille hyväksytyjä ravitsemus- ja terveysväitteitä.

Terveydenhuollon ammattihenkilöstölle suunnatun viestinnän on sisällettävä vain tieteellistä ja tosiasioihin perustuvaa tietoa. Nämä ammattihenkilöstölle suunnatut materiaalit eivät saa antaa mielikuvaa tai luoda uskomusta, että pulloruokinta on yhtä hyvää tai parempaa kuin rintaruokinta.

Terveydenhuollon ammattihenkilöstölle voi antaa enemmän tietoa vieroitusvalmisteista kuin kuluttajille, myös internetissä. Lisäksi silloin tulee varmistaa, että ainoastaan terveydenhuollon ammattihenkilöille tarkoitettu tieto ja aineistot jäävät vain kyseisen kohderyhmän käyttöön.

Terveydenhuollon ammattihenkilöstölle tarkoitettulle sivustolle pyrkivältä tulee vaatia kirjautumista tai muulla vastaavalla tavalla varmistua siitä, että sivustolla annetut tiedot eivät ole muiden kuin terveydenhuollon ammattihenkilöiden käytettävissä.

Vieroitusvalmisteen valmistaja ja myyjä eivät saa jakaa korvauksetta tai alennettuun hintaan valmisteita, näytteitä tai muita myynninedistämislahjoja suoraan tai epäsuorasti terveydenhuoltojärjestelmän tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden kautta.

Perheille saa luovuttaa vieroitusvalmistetta korvauksetta tai alennettuun hintaan vain, jos se perustuu sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön tapauskohtaisesti tekemään tilannearvioon ja sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikön esittämään pyyntöön. Lahjoittajan on tällöin varmistettava, että perheelle luovutetaan vieroitusvalmistetta niin kauan kuin imeväinen sitä tarvitsee.

Tätä suositusta arvioidaan säännöllisesti ja se päivitetään, kun saadaan uutta tietoa tai säädökset muuttuvat.

Yhteystiedot: Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin: (09) 148 871, sähköposti: Info@etl.fi, lisätietoa www.etl.fi